

A PTE Egyetemi Folyóirat-fejlesztési Bizottság ősi ülésének eredményei 2026. 10. 19.

Felvezetés

A bizottság elnöke, Tésits Róbert, köszöntötte a résztvevőket, és ismertette az ülés célját, valamint főbb szakmai szempontjait. Elmondta, hogy a Pécsi Tudományegyetem 2025-ben a Paperpal-szolgáltatás bevezetésével azt a célt tűzte ki, hogy támogassa kutatóit és oktatóit a magas színvonalú, angol nyelvű tudományos publikációk elkészítésében, valamint egyszerűbbé és gyorsabbá tegye a publikálási folyamatot. Az ülés középpontjában a szolgáltatás szerkesztőségi felhasználásának lehetőségei álltak, különös tekintettel a kapcsolódó kockázatokra és korlátokra, a szerkesztőségi kontroll jelentőségére, valamint a vonatkozó jogi és szabályozási háttérre. Külön hangsúlyozza, hogy az ülés kiemelt célja egy bizottsági állásfoglalás elkészítése.

Első előadás

Horváth Péter: Nyelvi támogatórendszer bemutatása: Paperpal szolgáltatás

A bemutató a Pécsi Tudományegyetemen elérhető Paperpal nyelvi támogató rendszer főbb funkcióit, felhasználási lehetőségeit, előnyeit és korlátait ismertette, különös tekintettel a tudományos publikációk elkészítésére és a folyóirat-szerkesztőségi munkára. A Paperpal első sorban a tudományos szövegek nyelvi ellenőrzését és a publikációs folyamat támogatását szolgálja. A bemutató három oktatóvideó segítségével ismertette az online felület, a Microsoft Word-modul és a kevésbé használt funkciók működését. A szolgáltatás legfontosabb felhasználási lehetőségei közé tartozik a tudományos cikkek nyelvi lektorálása, a mesterséges intelligenciával támogatott szakirodalom-keresés, a különböző ellenőrző funkciók használata, valamint a PDF-dokumentumok tartalmával folytatott interakció a Chat with PDF funkció révén.

A szolgáltatás egyik legfontosabb előnye a gyors és precíz, MI-alapú nyelvi lektorálás, amely segítséget nyújthat a szerzőknek a magas színvonalú tudományos kéziratok elkészítésében. Emellett megkönnyítheti a szakirodalom felkutatását és a hivatkozások kezelését, továbbá lehetőséget biztosít plágiumellenőrzésre. A hivatkozások kezelőprogramokba történő exportálása szintén egyszerűsítheti a publikáció-előkészítés munkafolyamatait. Bár a rendszer több nyelvet támogat, a bemutató tapasztalatai szerint a nyelvi lektorálás megbízhatósága angol nyelv esetében a legkedvezőbb.

A bemutató kitért a szolgáltatás alkalmazásával kapcsolatos kockázatokra és korlátokra is. A parafrázisok és egyedi szövegrészek MI-vel történő előállításának szerzői jogi kérdéseket vet fel. Az MI-detektorokon való fennakadás lehetőségét a bemutató alacsony kockázatként értékelte. A plágiumellenőrzés ugyanakkor a vizsgálható karakterszám korlátozottsága miatt nem feltétlenül alkalmas teljes kéziratok átfogó ellenőrzésére.

A hozzáférés feltételei szerint a szolgáltatást a Pécsi Tudományegyetem oktatói, kutatói és PhD-hallgatói vehetik igénybe. Központi szerkesztőségi e-mail-címhez nem biztosítanak hozzáférést, a jogosultság kizárólag természetes személyekhez kapcsolódhat. A jogi és szabályozási kérdések tisztázásához a bemutató Maljusin Mihály kolléga megkeresését javasolta. A szolgáltatás emellett beépített MI-használati nyilatkozatmintákat (AI disclosure templates) is

kínál, amelyek segítséget nyújthatnak a mesterséges intelligencia alkalmazásának átlátható feltüntetésében.

A Paperpal hasznos támogató eszköz lehet a tudományos publikációk nyelvi előkészítésében, a szakirodalom keresésében és a hivatkozások kezelésében. Alkalmazásakor azonban figyelembe kell venni a szerzői jogi kérdéseket, a plágiumellenőrzés technikai korlátait, valamint az intézményi hozzáférés feltételeit. A szolgáltatás a szerzők munkáját segíti, de használata nem helyettesíti a kéziratok szakmai ellenőrzését és a szerzők felelősségét.

Második előadás

Horváth Tamás: Tudományos kommunikáció és felelős MI – Mesterséges intelligencia a folyóirat-szerkesztőségekben

Az előadás a mesterséges intelligencia tudományos folyóiratok szerkesztőségi munkafolyamataiban történő alkalmazását vizsgálja, különös tekintettel az uniós és magyar jogi keretekre, a publikációetikára, az adatvédelemre és a gyakorlati megoldásokra. Központi kérdése, hogyan biztosítható az MI átlátható, ellenőrizhető és felelős használata a tudományos integritás megőrzése mellett.

Az MI a publikációs folyamat számos szakaszában támogathatja a munkát: a nyelvi javítástól és fordítástól a formai ellenőrzésen, a bírálók azonosításán és a vizualizáción át a szerkesztőségi kommunikációig. A felhasználás kockázata azonban eltérő, ezért a bizalmas kéziratok kezelése és a szakmai döntések meghozatala fokozott ellenőrzést igényel.

A szabályozási háttér bemutatása az AI Act, a GDPR, a szerzői jog, valamint a COPE, az ICMJE és az ALLEA irányelveire épül. Az előadás hangsúlyozza, hogy a jogszabályi minimumokat a folyóiratoknak saját, a munkafolyamatokra és felelősségi körökre kiterjedő MI-szabályzatban kell konkretizálniuk. Kiemelt szempont a kéziratok bizalmassága: teljes kéziratok vagy azonosítható részleteik nyilvános MI-rendszerekbe történő feltöltése nem javasolt; szerkesztőségi célokra ellenőrzött, intézményileg jóváhagyott eszközök alkalmazása indokolt.

A szerzők használhatják az MI-t például nyelvi javításra, fordításra, kódellenőrzésre és vizualizációra, de az eredményeket ellenőrizniük kell, az érdemi felhasználást pedig átláthatóan jelezniük szükséges. Az MI nem tekinthető szerzőnek, és nem helyettesítheti a bírálók szakmai ítéletét vagy a szerkesztők döntési felelősségét. Az MI-detektorok eredményei önmagukban nem bizonyítják a szabálytalanságot, ezért nem alapozhatnak meg automatikus elutasítást vagy etikai elmarasztalást.

Gyakorlati megoldásként az előadás háromszintű, közlekedési lámpára épülő kockázatkezelési modellt javasol: a zöld kategória az alacsony kockázatú, ellenőrzött használatokat, a sárga a fokozott kontrollhoz kötött alkalmazásokat, a piros pedig a tiltandó gyakorlatokat foglalja magában. A folyóiratok MI-szabályzatának ki kell térnie a szerzők, bírálók és szerkesztők kötelezettségeire, az adatvédelmi és szerzői jogi kérdésekre, valamint a problémás esetek kezelésére.

Az előadás következtetése szerint a cél nem az MI teljes tiltása, hanem felelős és ellenőrizhető alkalmazásának kialakítása. Ehhez egyértelmű szabályok, megfelelő technikai és szervezeti kontrollok, átlátható nyilatkozatok és következetes emberi felügyelet szükséges. Az MI hasznos szerkesztőségi segédeszköz lehet, de nem válthatja ki a tudományos felelősséget és a szakmai mérlegelést.

Vita

A kérdések a korrektúrakövetésre, a magyar nyelvű cikkekkel kapcsolatos lehetőségekre, a szerkesztőségi/bírálni AI-használat nyilatkozatba történő beemelésére, valamint az AI-szolgáltatók számára megfogalmazott szerkesztőségi lincenszírányelvek alkalmazhatóságára vonatkoztak.

Az ülés főbb tanulságai a folyóiratszerkesztőségek számára

- A Paperpal hatékonyan támogathatja a tudományos publikálást. Elsősorban lektorok ajánlásában és a hivatkozások kezelésében nyújthat segítséget (nyelvi ellenőrzésnél inkább előszűrésben), de használata nem helyettesíti a szerzői és szerkesztői ellenőrzést.
- A folyóiratoknak egyértelmű MI-használati szabályzatot kell kialakítaniuk. A szabályozásnak ki kell térnie a szerzők, a bírálók és a szerkesztők lehetőségeire, kötelezettségeire, valamint az egyes munkafolyamatokban alkalmazható eszközökre és az emberi felügyelet követelményeire.
- A bizalmas kéziratok védelme alapvető követelmény. A kéziratok és azonosítható részeik nem tölthetők fel ellenőrizetlen, nyilvános MI-rendszerekbe. A szerkesztőségi felhasználás előtt vizsgálni kell az adatkezelési, adatbiztonsági és szerzői jogi feltételeket.
- Az érdemi MI-használatot átláthatóan dokumentálni kell. A szerzők számára célszerű előírni az alkalmazott eszköz és a felhasználás céljának feltüntetését, különösen akkor, ha az MI a tanulmány tartalmának kialakításában is szerepet játszott. Ehhez egységes nyilatkozási sablonok alkalmazhatók.
- A szakmai döntések felelőssége az embernél marad. Az MI támogathatja a formai ellenőrzést, a témabesorolást és a lektorjelöltek keresését, de nem veheti át a kéziratok elfogadásáról, elutasításáról vagy az etikai kérdésekről szóló szerkesztői döntéseket. A bírálók szakmai ítélete sem delegálható teljes egészében MI-rendszereknek.
- Az MI-detektorok eredményei önmagukban nem bizonyítják a szabálytalanságot. Az általuk jelzett gyanút minden esetben konkrét szakmai bizonyítékok alapján, dokumentált és tisztességes eljárás keretében kell megvizsgálni.
- A szabályozást a gyakorlatban is érvényesíteni kell. A nyilvános irányelvek mellett szükség van belső eljárásrendre, jóváhagyott eszközök listájára, egyértelmű felelősségi körökre, megfelelő munkatársi felkészítésre és rendszeres felülvizsgálatra.
- A szerkesztőségi MI-használat szabályozása a tudományos láthatóságot is érintheti. A kiadóknak mérlegelniük kell az MI-alapú tanítási és keresési felhasználás korlátozásának, illetve a generatív keresőkben való megjelenés elősegítésének lehetőségeit. E kérdésekben tudatos, a folyóirat céljaihoz igazodó kiadói döntésekre van szükség.

